

Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar

Mehmet OKUTAN

6. Baskı

Doç. Dr. Mehmet OKUTAN

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR

ISBN 978-975-8792-49-8

DOI 10.14527/978-9758792498

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Kasım 2004, Ankara

6. Baskı: Mart 2021, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Doç. Dr. Mehmet OKUTAN

1956 yılında aykarada doğdu, ilk ve ortaokulu aykarada, liseyi Rize’de bitirdi. Yüksek ęrenimini, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünde 1977 yılında tamamladı. Aynı yıl aykara İmam-Hatip Lisesi’nde Türkçe ęretmeni olarak göreve başladı. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi “Eğitim Yönetimi Teftiřli Plnlaması ve Ekonomisi” Anabilim Dalı’nda lisans tamamladı. 1977-1985 yılları arasında çeşitli okullarda idarecilik ve okul müdürlüğü yaptıktan sonra 1985 yılında Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü’nde Araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1988 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Okul Müdürlerinin İnsan İlişkileri Yeterlilikleri” konulu tezi ile yüksek lisans derecesi olarak aynı yıl görev yaptığı bölümün ęretim görevliliğine atandı. 1996 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “İlkokullarda Kurum Teftiřinin Deęerlendirilmesi” konulu tezi ile “Eğitim Yönetimi Teftiřli Plnlaması ve Ekonomisi” Anabilim Dalı’nda doktora derecesi aldı.

e-ileti: drmokutan@hotmail.com

*Bu kitabı, 8 Haziran 2003 tarihinde
ebedi âleme göç etmiş olan sevgili annemin
aziz ruhuna ithaf ediyorum.*

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

“Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar” kitabının öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir katkı yaptığı görünmektedir. Alan yazında tek olma özelliği gösteren bu kitabın 4. baskıya ulaşması kitabın yazarı için mutluluk kaynağıdır. Bir kitabın kısa bir zamanda dördüncü baskıya ulaşması, bu kitabın amacına ulaşmış olduğunun işareti olarak değerlendirilmektedir.

Kitabın 4. baskıya ulaşmasında başta öğretmen adayları öğrencilerimle, aday öğretmenler ve bütün eğitimcilerin önemli katkısı olduğunu biliyorum. Bu arada EYTPE öğrencilerimin de bu kitabın bu aşamaya gelmesi için çok gayret gösterdiklerini biliyorum. Ayrıca sınıf yönetimi dersini okutan öğretim üyesi arkadaşların da bu kitap için güzel düşünceler taşıdıklarını biliyorum.

Kitabın bu aşamaya gelmesinde emeği olan herkese teşekkür ederek, bu baskının daha güzel sonuçlar doğurmasını dilerim. Kitabın 4. baskıya ulaşmasında emeği geçen PEGEM AKADEMİ yönetici ve çalışanlarına da gönülden teşekkür ederim.

Eylül 2010 TRABZON

Mehmet OKUTAN

İÇİNDEKİLER

ÖĞRETİMDE SINIF YÖNETİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

1-5

SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN YÖNETİMİ

7-8

SINIF YÖNETİMİ

9-17

Giriş	9
Amaç	11
Yöntem	11
Bulgular ve Yorum	12
İstenmeyen Davranışlara Öğretmenlerin Tepkileri	12
Öğretmenlerin Derse İlgili Çekme Davranışları	14
Sınıf Ortamını Düzenleme	14
Sonuç	16
Öneriler	16

SINIF YÖNETİMİ DERSİNİN ÖĞRETİMİ

19-24

Giriş	19
Sınıf Yönetimi Dersinin Öğretimi	19
Sınıf Yönetimi Dersinin Amacı	20
Sınıf Yönetimi Dersinde Yöntem	20
Sınıf Yönetiminin Öğretimiyle İlgili Sorunlar	22
Öneriler	23
Sonuç	23

ÖRNEK OLAY YÖNTEMİ

25-28

Örnek Olayların İncelenmesinde İzlenen Yöntem	27
---	----

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR

29-267

Öğretmenim! Killi Toprakta Ev Yapılır mı?	29
Sen Benden İyi mi Bileceksin?	31
Ya Hızlı Tokat Atarsın ya da Ben Seni Tokatlarım	33
Eşofmanını Giymeyen Öğrenci	35
Pencerenin İçinde Tek Ayak Üstünde Duran İlkokul Birinci Sınıf Öğrencisi	36
Koridorda Koşmanın Cezası	37
Sessiz Okumada Dudağını Kıpırdatan Öğrencinin Cezası	39
Anlamadığını Sormak İsteyen Öğrencinin Öğretmenden Aldığı Karşılık	41

Kızlara Farklı Standart Uygulayan Öğretmen	43
Bunu Hangi H.... Herif Yaptı?	44
Sert Tokat Atan Bayan Öğretmen	46
Ödevini Yapmayan Öğrencinin Cezası	48
Bilmukabele Öğretmenim	49
Kalem Ucu İsteyen Öğrenciyi Elindeki Kitapla Döven Öğretmen	50
7x8 Kaç Eder?	51
Flüt ile Kafaya Vuran Öğretmen	52
Üç Alan Öğrenciye Anadolu Lisesi Sınavı Formu Yasak	53
Öğretmen Masasının Örtüsündeki Yamukluğun Cezası	54
Öğretmen Sandalyesinde Ters Oturarak Sınıfı Yöneten Öğretmen	55
Kızkardeşimin Doğum Günü Hediyesi Öğretmen Yumruğu	56
Hiç Gülümsemeyen Öğretmen	58
Sınıfı Yönetirken “Anne İmdat” Diye Bağırın Öğretmen	59
Sınıftaki Gürültüye Aldırmayan Öğretmen	60
Kitap Getirmeyen Öğrencinin Cezası 15 Puan	62
Annesi Hasta Öğrencinin Öğretmeninden Yediği Tokat	63
Derse 20 Dakika Geç Gelen Öğretmen	64
Yazılıdan Düşük Not Alan Öğrencilerin Cezası	66
Öğretmenim Dünkü Dersimize Neden Gelmediniz?	67
Kelime-i Şehadeti Getiremeyen Öğrencinin Cezası	68
Problemi Çözemeyen Öğrencinin Cezası	69
Kot Pantolonu	70
Kalemtraş İsteyen Öğrenci	71
Törende Sakız Çiğneyen Öğrenci	72
Tebeşir Fırlatan Öğretmen	73
İstenmeyen Davranışı Okul Müdürüyle Önlemeye Çalışan Öğretmen	74
Nedir O Saçıdaki Toka?	75
Kısa Formalı ve Saçları Örülmemiş Kız Öğrenci	76
Fen Bilgisi Dersinde Tarih Ödevi Yapan Öğrenci	77
Öğretmenden Sonra Derse Gelen Öğrenci	78
Ödevini Yapmayan Öğrenci	80
Ellere Var da Bize Yok Mu?	82
“Hepimiz Birer E...ğiz”	83
Sıranın Altındaki Kitap	84
Bu Konuyu Aptal Olan Bile Anlayabilir	85
Boş Uç Kutusuna Üfleyen Kız	86
D... Sürüleri Sıraya Geçin	87
Sen Olsan Olsan Yılan Olabilirsin	88
Sınıfta Geviş Getiren Varlık	89
Çocuk Oyunağı Sorular	91
Duayı Ezberleyemeyen Kız	93
Bunu da Bil de Görelim	95
Ayakkabısıyla Öğrenciyi Terbiye Eden Öğretmen	96
Öğrencisinin Saçını Makasla Kesen Öğretmen	97

Kopya Veren Öğrenci	98
Sıraya Kopya Yazan Öğrenci	99
Malzemesini Getirmeyen Öğrenci	100
Sınıfı Susturamayan Öğretmen	101
Sıradayağına Çeken Öğretmen	102
Ne Anlatacağını Şaşırın Öğretmen	104
Kız Arkadaşına Uygun Olmayan Söz Söyleyen Öğrenci	106
Canavar Neşe Öğretmen	108
Haksız Yere Dayak Yiyen Öğrenci	109
Derste Cep Telefonuyla Konuşan Öğretmen	110
Paşabahçe Bardağı Kırılan Öğretmen	111
Müdürün Komutunu Tekrarlayan Birinci Sınıf Öğrencisi	113
Ödevini Yapmamanın Cezası	114
Çiçekli Toka Takmak Yasak	115
Törene Geç Kalmanın Cezası: Okul Forması ile Kum Sahada 5-6 Tur Atmak	116
Öğretmenin Hızına Yetişemeyen Öğrencinin Cezası	118
Kulaklık Takan Öğrencinin Cezası	120
Kabadayı Öğrencileri Hizaya Getiren Öğretmen	121
Okula Getirilmesi Yasak Dergilerin Cezası Sıradayağı	122
Saçın Hiç Yakışmamış, Maymuna Benzemişsin	123
Sen Hiçbir Şey Olamazsın	125
Sizce Ben Çok Sert Bir Öğretmen miyim?	126
Daha Dünkü Çocuğu Bize Öğretmen Olarak Göndermişler	128
Sen Ne Demek İstiyorsun?	130
Renkli Kalem Olmayan Öğrencinin Cezası Kafasına Defter Yemek	132
Benden Sonra Derse Girilmeyeceğini Bilmiyor musun?	134
Ben de Varım Demeye Çalışan Öğrenci	136
Gençlik Marşını Söylememenin Cezası Sıfır Not	138
Ne Haliniz Varsa Görün, Bir Daha Bu Sınıfa Derse Girmem!	140
“Din” Kelimesine Nefret Ettiren Din Kültürü Öğretmeni	142
Gelin Lan H...Herifler	144
Okulumuza Atanan İlk Bayan Öğretmen	146
Sandalyeye Çıkıp Öğrenciye Tokat Atan Öğretmen	148
Bahçede Terleyen Öğrenciyi Ders Boyunca Tahtada Beklemek	149
Bu Ses Ne? Bu Sınıfın Başkanı Kim?	150
Bence İlk Önce Bundan Başlayalım	151
Hocam Bugün Evden Sinirli mi Geldiniz?	153
Hocam Bir şey Anlamadım, Konuyu Baştan Anlatabilir Misiniz?	154
Biyoloji Dersinden ve Öğretmeninden Nefret Eden Öğrenci	156
Öğretmen Sınıfa Girdiğinde Ayağa Kalkmamanın Cezası	158
Öğretmenin Çıldırdığını Sandık	159
Öğretmenle Müdür Yardımcısının İşbirliği	160
Ben Orada Ders Anlatıyorum Sen Burada Uyuyorsun	162
Dayak Yiyen Sınıf Başkanı	163
Senin Kravatın Ne Kadar Güzel!	164

Anam Değilsin Babam Değilsin, Bana Nasıl Vurursun?	165
Aşk Nelere Kadir Değil ki?	166
“Dışarı, Dışarı” Deyip Geç Kalan Öğrenciyi Sınıfa Almayan Öğretmen	168
Bu Ne Biçim Resim? Daha Gerçekçi Şeyler Çiz	169
Geri Zekâlı, O Kadar Anlattım, Hâlâ Anlamadın mı?	171
Herkes Elini Başının Üzerine Koysun, Misket Arıyoruz!	173
Okulu Asmanın Cezası Örgün Eğitim Kurumunun Dışına Çıkarmak!	175
Bu Eteğin Hali Ne?	177
Öğrencisinin Soyadının Değiştirilmesini İsteyen Öğretmen	179
Arkadaki Öğrencilere Ulaşamayan Öğretmen	181
Öğrencisine Aşık Olan Öğretmen	182
Sınıftan Ağlayarak Dışarı Çıkan Öğretmen	183
Niye Çalışmadın?	185
Müdürden Yardım Dileyen Öğretmen	187
Doğum Günü Partisini Notla Değerlendiren Öğretmen	189
Sınıfın Düzenini Bozmaya Ne Hakkın Var?	190
Toplama İşlemini Okul Bahçesinde Yaptıran Öğretmen	191
Özel Ders Almaya Başlayan Öğrencisine Karşı Tutumu Değişen Öğretmen	192
Öğrencilerini Robot Gibi Gören Öğretmen	194
Notu Pazarlıkla Veren Öğretmen	195
Geometri Sorusunu Çözemeyen Öğrenci	196
Mikrofonla Konuşmayı Çok Seven Müdür	197
İsminden Bile Korkulan Okul Müdürü-Öğretmen	199
Eski Dayaklı Sınıf Yönetiminin Özlemini Çeken Öğretmen	201
Öğrencilerine ‘Bir Kız Bulun da Evleneyim’ Diyen Öğretmen	203
Kantinden Leblebi Tozunu Yürüten Küçük Öğrencinin Cezası	204
Sınav Sorularını Çalmanın Cezası Üç Gün Okuldan Uzaklaştırma	205
Talihsiz Nöbetçi Öğrenci	206
Temeli Zayıf Olanlarla Vakit Kaybetmeyen Öğretmen	209
Okula Karşı İlgisiz Velinin Cezası Okuldaki Çocuğuna Karne Vermemek!	211
Mavi Ağaç Yapan Öğrenciyi Azarlayan Öğretmen	212
Yaptığı Resme ‘Kopya’ Diyen Öğretmen	213
Rüşvetle Öğrenci Affeden Öğretmen	214
Ben Yapmadım, Şeytan Doldurdu	215
Sınıfta Simit Yiyen Öğrenci	217
Sen mi Anlatacaksın?	219
Elini Çenesine Götüren Öğrenci	221
Sigara İçen Kız Öğrencilere Ayrı Standart Uygulayan Okul Yönetimi	222
Sınıfta Çekirdek Yiyen İlkokul Öğrencisi	223
Öğretmenini Taklit Eden Öğrenci	224
Öğretmenin İyi Niyetini Suistimal Eden Öğrenci	225
Bunlar Ne Biçim Dilekçe? Hepiniz Yanlış Yapmışsınız	227
Çözsene Şu Soruyu Kızım	228
Sınıftan Firar Eden Öğrenci	230
Okula Sarhoş Gelen Öğrenci	233

Senin Koyundan Ne Farkın Var?	235
Arkadaşlar, Allah Sizi Öğretmen Yapsın!	237
Yanlış Cevap Veren Öğrencilere, Doğru Cevap Verenlerle Dayak Attıran Öğretmen ..	239
Babasından Dolayı İyi Not Veren Öğretmen	240
Kim Yaramazlık Yaptı?	241
Her Yıl Seçildiği Onur Kuruluna Bu Yıl Seçilemedi; Çünkü... ..	242
Biz İlkokul Öğrencisi miyiz?	244
Tam Anlamıyla Lider Öğretmen	246
Şiir Okumak İstemeyen Öğrenciye Şiir Okutan Öğretmen	247
Sözlü Notu	248
Öğretmen-Öğrenci Kavgası	249
Sigarayı Bıraktıran Öğretmen	250
Sınıfta Tutulamayan Öğrenci Kazanan Öğretmen	251
Okulun İlk Gününde Öğretmenin Saksısını Kıran Öğrenci	253
Yere Çöp Atmayın!	254
Sen Benim Yerinde Olsaydın	255
Paylaşmak Güzeldir	256
Bir Problem Çözme ile Büyük Motivasyon Yaratan Öğretmen	257
Simyacı	258
Öğrencisine Matematik Dersini Sevdirmeyi Başaran Matematik Öğretmeni	260
Öğrenciye Sorumluluk Vererek Önemli Olduğunu Hissettiren Öğretmen	262
Okul Müdürüne Karşı Öğrencilerini Savunan Öğretmen	264
İlk Defa Sevildiğini Hisseden Öğrenci	265
Sözünde Durmayan Öğretmen	266
Edebiyatın Gülüyüzü	267

ÖĞRETİMDE SINIF YÖNETİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Öğretim, *belirlenmiş amaçlar için gerekli bilgileri öğrencilere sunma işi* olarak açıklanabilir. Başka bir anlatımla öğretim, *örgün eğitim kurumlarındaki öğrenmeleri kolaylaştırma amacı ile sağlanan kılavuzluk* (Öncül 2000) biçiminde ifade edilebilir. Öğretim, eğitimin *okul* denilen formal bir örgütte gerçekleştirilen planlı ve programlı kısmına verilen addır (Varış 1978). *Öğretim*, davranış değiştirme sürecinin iki boyutundan birinde yeralan öğretmenin yapıp ettikleridir. Bu sürecin diğer boyutunda yeralan öğrencinin, süreç sonunda kendisinde meydana gelen davranış değişikliklerinin herbirine de *öğrenme* denilmektedir. Okul denilen formal bir örgüt ortamında gerçekleştirilen öğretim, daha çok *sınıf* denilen daha alt bir örgütte sunulmaktadır.

Okul denince ilk akla şey, çoğu kez sınıftır. *Sınıf* ise belli bir yerde toplanarak, bir ya da birkaç öğretmenin gözetim ve yönetimi altında ders gören öğrenci kümesi (Oğuzkan 1981) biçiminde tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşıldığı gibi sınıf, öğretmen tarafından yönetilmesi, yani sevk ve idare edilmesi gereken formal bir örgüttür. Sınıflarda, belirlenmiş bir amaç için (örneğin Türkçe yazılı ve sözlü anlatım bilgi ve becerisini kazanmak,) öğretmen, öğrenciler, sınıf ortamı, çeşitli eğitim-öğretim materyallerinden oluşan bir örgütsel yapı içerisinde öğretim etkinliği gerçekleştirilmeye çalışılır. Eğitim yönetiminin en temel basamağı olan *sınıf yönetimi* (Başar 1998), sınıfta varolan yukarıdaki tüm madde ve insan kaynaklarının en etkili ve verimli bir biçimde kullanılabilme bilgi ve becerisi anlamına gelmektedir. Buna göre, sınıfta öğretimin etkili olabilmesi, sınıfın etkin bir biçimde sevk ve idaresini gerektirmektedir. Bu etkinliğin ortaya çıkabilmesi için sınıf yönetiminin şu tanımına bakmakta yarar olabilir: *Sınıf yönetimi, sınıf kurallarının belirlenmesi, uygun bir sınıf düzeninin sağlanması, öğretimin ve zamanın etkili bir şekilde yönetilmesi ve öğrenci davranışlarının kontrol edilerek olumlu bir öğrenme ikliminin geliştirilmesi sürecidir* (Çelik 2003). Kısaca sınıf yönetimi, öğretime ayrılan süreyi amaçları gerçekleştirecek bir işlevsellikte kullanabilmektir.

Etkili sınıf yönetimi, öğretimin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Katıldığımız öğretmen eğitimi seminerlerinde, deneyimli öğretmenlerin bile sınıflarda zaman zaman eğitim yapamamaktan şikâyet ettiklerine tanık olmaktadır. “Son yıllara kadar çok iyi bir öğretim sürdürebiliyordum; ama birkaç yıldır sınıfta istediğim öğretim kalitesini yakalayamıyorum. Bende ne gibi bir değişiklik meydana geldi ki, eski öğreticilik ustalığımdan eser kalmadı.” gibi yakınmaların özünde etkili sınıf yönetme becerileri ile ilgili sorunların bulunduğu anlaşılmaktadır. Geleneksel öğretmenlik yaklaşımında, öğretmen sınıfı *tek adam* ya da *patron* mantığı ile yönetirken, sınıfta herşeyin kendisinden sorulduğu, öğrencilerin el pençe, sus-pus bir durumda, uslu uslu oturdukları, öğretmenin sorduğu kadar cevap verdikleri, sınıfta sükunetin hakim olduğu bir sınıf vardı. Oysa günümüzde öğrencide çok hızlı ve önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu öğrencilerin oluşturduğu sınıflarda öğrenciler artık uslu uslu oturmamaktadırlar. Günümüzde geleneksel *öğretmen merkezli eğitim-öğretim* yerini, *öğrenci merkezli eğitim-öğretim* bırakmıştır. Deneyimli öğretmenlerin bile zorlandığı sınıf yönetiminin kaynağında, öğretmenlerin öğrencilerle insiyatifi paylaşamamaları sorunu yatmaktadır. Günümüz sınıflarında geleneksel sınıflardaki tek adam yönetimi yerini *liderliğe* hatta *yönetişime* bırakmış görünmektedir.

Deneyimli öğretmenler, bugüne kadar öğrencilere hep ders anlatarak otoritelerini kullanmak suretiyle sınıfı yönetegelmişlerdir. Fakat bugün deneyimli olsalar bile, sadece tek taraflı ders aktararak sınıfı yönetmede başarılı olunamamaktadır. Çünkü günümüzde öğrencilere ders anlatmak, *öğrencilerle ders anlatmak* biçimine bürünmüştür. Bu yeni yaklaşımda öğretmen, bir spor takımının antrenörü, öğrenciler de takımın oyuncuları gibidir. Başka bir anlatımla, günümüzün çağdaş öğretmeni, sınıfı bir orkestra şefi gibi yönetmedikçe, etkili ve verimli bir öğretim etkinliği ortaya koyması güç, hatta imkansızdır. Geleneksel sessiz, sedasız sınıfların yerine bugün *gürültülü sınıflar* öne çıkmaktadır. Çağdaş öğretmen, her öğrenciden ortaya çıkan farklı sesleri, amaçlar doğrultusunda yönlendirerek, istenilen seviyeye getirmek zorundadır. Öğretmen, farklı öğrenci sorularını, tepkilerini, tartışmalarını yönlendirerek, dersin amaçları doğrultusunda istenilen bir yere getirmek durumundadır. Bu, aslında bir yönetim eylemidir. Sınıf ortamında ortaya çıkan bir *yönetim* olduğuna göre, bunun adı da sınıf yönetimidir. Sınıftaki bütün öğrencilerin öğretime katılması, sınıfta bulunan bütün kaynakları en etkili ve verimli bir biçimde kullanabilme, önemli bir yönetim bilgi ve becerisi gerektirir.

Burada Nasrettin Hoca'nın “Helva Yapma” fıkrasını hatırlamakta yarar olabilir. Birgün Hoca'nın canı helva çekmiş, bütün malzemeleri temin ederek unu, şekeri, suyu, vs. hepsini bir güzel karıştırmış olmasına rağmen, sıra ye-

meğe geldiğinde ortaya çıkan şey yenecek gibi değil. Çünkü Hoca, mevcut malzemeyi etkili ve verimli bir şekilde kullanamamış. Bu örneği, yönetim seminerlerinde sıkça kullanırım. Bir ürünün veya malın kaliteli olması için, kaliteli mal ve insan kaynaklarının olması yetmez; bunları etkin ve verimli bir biçimde işe koşacak bir yönetimin ve yöneticinin olması gerekir. En seçilmiş öğrencilerden bir sınıf oluşturun, sınıfı bütün teknolojik araç-gereçlerle donatın, kitap, vb. materyalleri de eksiksiz bir şekilde sağlayın. Bu sınıf, öğretmensiz bir yere varamayacağı gibi, etkili bir yöneticilik bilgi ve becerisine sahip olmayan bir öğretmenle de bu sınıfın istenen yere varması güç, hatta imkânsızdır.

Örgütlerin olduğu her yerde mutlaka bir yönetimin, yani yöneticinin olması şarttır. Çünkü, örgütlerde birden çok ve farklı özelliklere sahip, farklı amaçları olan bireyler vardır. Eğer iyi yönetilmezlerse, her birey bireysel amacını öne çıkaracak, örgütsel amaçlardan sapmalar meydana gelecektir. Bu durumu sınıf için düşündüğümüzde, eğer sınıf iyi yönetilmezse, farklı bireysel amaçlar için okulda bulunan öğrenciler (örneğin arkadaş bulmak ve bunlarla birlikte olmak) dersin amaçlarından saparak, kendi amaçlarını gerçekleştirmenin fırsatını yakalamış olacaklardır. Bu durumda öğretmenin alan bilgisinin çok yeterli olmasının da işe yaramayacağı açıktır.

Açıkalın(1994)'ın, “okul, yöneticisi kadar kalitelidir.” yargısından yola çıkarak, *sınıf, öğretmenin yönetim kalitesi kadar iyi bir yerdir* denilebilir. Çünkü öğretmenin görevleri arasında önemli bir yeri yönetim tutmaktadır. Sınıf yönetimi konusunda istenen yeterliğe sahip olmayan öğretmenlerin sınıflarında kaliteli öğretim ve öğrenmenin ortaya çıkmayacağı söylenebilir. Öğretmenin öğretim etkinliğine geçmeden önce sınıfı yönetmesi, yani sınıfı öğretime hazır hale getirmesi gerekir. Öğretmenin önemli ödevlerinden biri de, sınıfı öğretime hazırlamaktır. Bu, yerine göre öğretimden daha önemli olabilir. Çünkü bunun olmaması, öğretimin olmaması anlamına gelmektedir. Bir okul müdürünün anlattığı şu anekdot bu yargıyı teyit etmektedir:

Bir gün bir bayan öğretmen ağlamaklı bir ses tonu ile, hışımla odama girdi. “Müdür Bey, 6A sınıfında dersim var, ama sınıfın durumu derse başlamama müsait değil. Lütfen sınıfı öğretime hazır duruma getirir misiniz? Yoksa ders yapamayacağım.” Burada, öğretmenin “öğretmenliği, bilgilerini öğrenmeye hazır bir gruba aktaran kimse” olarak algılaması, somut bir biçimde görülmektedir. Bu öğretmenin öğretim etkinliğini amaçları doğrultusunda, istenen seviyede ortaya koyması zor görünmektedir. Çünkü öğretmen sınıfta yok. Öğretmen, bazen, bu örnekte olduğu gibi, gerçekten fiziksel olarak sınıfta olmayabilir, bazen de fiziksel olarak sınıfta olmasına rağmen, etkinlik açısından, öğrencileri eşgüdümleme açısından sınıfta olmayabilir.

Sınıf yönetimi, bir öğretmende bulunması gereken *genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi* ile ilişkilidir. Geleneksel anlayışta “bilen öğretir” mantığı geçerli idi. Her bilen, bildiğini ilgililere anlatabilir. Oysa eğitim biliminin gelişmesi ile artık öğretmenliğin *bir bilim ve sanat* olduğu ortaya çıkmıştır. Her bilen öğretmez. Öğretmenliğin ve yöneticiliğin de okulu var artık. Öğretebilmek için bazı püf noktalarının farkında olunması gerekir. Bu püf noktalarından biri de sınıf yönetimidir. Ülkemizde öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin 1997 yılında yeniden yapılandırılmaları sonucunda ortaya çıkan en önemli değişikliklerden birinin, öğretmenlik meslek dersleri arasına *sınıf yönetimi* dersinin konmuş olmasıdır. Artık öğretmen olarak yetişmekte olan öğretmen adayları, öğretmenlik meslek dersleri arasında özel olarak bir de *sınıf yönetimi* dersi almaktadırlar. Bu durum, öğretim etkinliğini gerçekleştirmekle yükümlü olan öğretmenler için sınıf yönetiminin ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir.

Sınıfta, öğrencilerin dersten kopmasının, dersi sevmemesinin, öğretim etkinliklerinde başarısız olmasının temel birkaç nedeninden birinin sınıfın iyi yönetilmemesi olduğu söylenebilir (Başar 1998). Sınıf yönetiminin etkisizliğinden dolayı öğretimden kopan öğrenci, öğretmenin yeterli bilgilerine rağmen, öğretimin özel amaçlarına ulaşamayacaktır. Bu durumda öğretmenin, “yeterli özel alan bilgisinin” hiçbir değeri kalmamış olacaktır. Öğretmenin özel alan bilgisinin işe yarayabilmesi için, öncelikle öğrencilerin derse odaklanmaları gerekir. Bunun için de iyi bir sınıf yönetimi etkinliğinin gerçekleştirilmesi gerekir. Sınıftaki öğrencinin başarısı, öğrencinin ne kadar iyi yönetildiğine bağlıdır (Glasser 1999). Öğretimin zorlaştığı günümüzde, aslında zorlaşan sınıfı yönetmektir. Sınıf yönetiminin zorlaşması, toplumsal değişmelerin ortaya çıkardığı yeni öğrenci tipleri, bazı *harika çocuklar* ile başedememe sorunundan kaynaklanmaktadır. Buna göre, öğretimin olduğu her yerde yönetim vardır. Öğretimin kalitesi yönetimin kalitesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin öğretim hizmetini sunarken karşılaştıkları en önemli sorun, sınıf yönetimi ile ilgili olduğu söylenebilir. Özellikle yeni yetişen öğretmenler için çok daha önemli olan bu sorun, son zamanlarda deneyimli öğretmenler için de sorun olmaya başlamıştır. Gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere dünyada öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun öğretmenlerin sınıf yönetimi alanında çok yetersiz yetiştikleri; yeni yetişen öğretmenlerin, sınıf yönetimini nadiren öğrendikleri kabul edilmekte; her yıl hala sınıflarını kontrol altına alamayan, çoğu zeki, potansiyel olarak etkili genç öğretmenlerin çaresizlik içinde kaldıkları ileri sürülmektedir (Mathews Lay 2000).

Buna göre, öğretmenlerin öğretmenliklerinde aksayan yanın, genellikle öğretmenlik meslek bilgi ve becerisine ilişkin yeterliklerle ilgili olduğu söylenebi-

lır. Bu alanın da daha çok sınıf yönetimi boyutunda sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı öğretmenlerimiz için “bu öğretmen konusunu biliyor, ama anlatamıyor, sıkıyor.” şeklinde bir yargıda bulunduğumuz olmuştur: Böylesi bir öğretmenin sorunu, öğretmenlik bilgi ve becerisi ile ilgilidir. Bunun özünde de sınıf yönetimine ilişkin bilgi ve beceri boyutu yatmaktadır. Sınıf yönetimine ilişkin bilginin yeterli olması yanında bunun beceri haline dönüştürülmesi gerekir. Beceri haline gelmeyen bilgiler, “kuru bilgi” olarak kalacağından, sınıf ortamında öğretimin etkin olmasında işe yaramayacaktır. Suya girmeden yüzme öğrenilmez. Öğrenilen kuramsal bilgiler sınıfta uygulamaya dönüşmedikçe işe yaramaz. Sınıf yönetimine ilişkin kuramsal bilgileri, sınıfta beceri haline dönüştüremeyen öğretmen, etkili bir öğretim etkinliği gerçekleştiremeyecektir.

İnsanlardan meydana gelen bir örgüt ortamında insan ilişkilerinden kaynaklanan iklim olduğu gibi sınıfta da bir öğrenme iklimi vardır. Bu iklimin olumlu olması, sınıfta etkili bir öğretimin olacağı anlamına gelmektedir. Sınıfın etkin bir öğretim ortamı haline dönüşebilmesi için de sınıfın iyi yönetilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin sınıfta etkili bir öğretimi gerçekleştirbilmeleleri için, öncelikle sınıfın örgütsel özelliklerini tanımaları, sınıfta varolan madde ve insan kaynaklarını öğretimi en üst düzeyde gerçekleştirmek üzere kullanabilmenin bilgi ve becerisine sahip olmaları gerekir. Sınıf, klasik yönetim kuramlarının etkisinden arınmış, hatta *yönetişim* düzeyine ulaşmış bir yönetim anlayışıyla sevk ve idare edilebilmelidir.

Öğretmenlerin, öğretmenlik meslek dersleri bakımından yeterliklerinin özünde, etkili sınıf yönetimi yeterliği bulunmaktadır. Etkili sınıf yönetimi bilgi ve becerisine sahip öğretmen, aynı zamanda öğretim yöntemlerini, sınıftaki araç-gereçleri etkili olarak kullanabilmekte; öğretim programını, öğrenci davranışlarını değiştirebilecek biçimde tanıyıp uygulayabilmektedir. Buna göre, etkili bir sınıf yönetiminin, etkili bir öğretmenin bütün özelliklerinin odağında yer aldığı söylenebilir. İyi yönetilmeyen sınıflarda eğitim-öğretimi sağlamak güçleşmekte, disiplin sorunları ortaya çıkmaktadır. Öğretmen, sınıfı iyi yönettiği oranda iyi öğretim yapabilmektedir. İyi yönetilmeyen sınıflarda, iyi öğretimin yapılabilmesi de hemen hemen imkânsızlaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sınıf yönetiminin, öğretimde önemli bir yere sahip olduğu kolayca anlaşılabilir. Sınıflar ne kadar iyi yönetilirse, o kadar iyi bir öğretim ortamı haline gelebilir. Başarılı bir öğretmenliğin olmazsa olmaz şartı da etkili bir sınıf yönetimi bilgi ve becerisine sahip olmaktır.